

Śniegocki, Janusz

Uroczystości 900-lecia diecezji płockiej

Studia Płockie 4, 265-275

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

UROCZYSTOŚCI 900-LECIA DIECEZJI PŁOCKIEJ

PRACE PRZYGOTOWAWCZE

Przygotowania do uczczenia dziewięćsetlecia istnienia Diecezji Płockiej trwały kilka lat. Ich początek ogłosił biskup B. Sikorski podczas jesiennej konferencji rejonowej duchowieństwa w Przasnyszu i Płocku w listopadzie 1971 r.

W grudniu 1971 r. odbyło się w Płocku pierwsze posiedzenie komisji powołanej w celu przygotowania i wydania księgi pamiątkowej, dotyczącej dziejów diecezji. Następnie miało miejsce jeszcze kilka takich spotkań. Pierwotnie planowano zamieścić materiały historyczne w jednym z tomów „Naszej Przeszłości”, później jednak zdecydowano, że tej tematyce zostanie poświęcony rocznik „Studiów Płockich”¹. Dla zapewnienia publikacji odpowiedniego poziomu naukowego nawiązano współpracę z Instytutem Geografii Historycznej Kościoła w Polsce, działającym przy KUL. Postanowiono również przygotować i wydać ścienną mapę diecezji, a do planu wydawniczego Płockiego Wydawnictwa Diecezjalnego włączono pracę ks. prof. T. Żebrowskiego „Zarys dziejów Diecezji Płockiej”. Przygotowano również materiały do księgi pamiątkowej poświęconej obchodom jubileuszu w r. 1975.

W 1972 r. z inicjatywy Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN i za zgodą Biskupa Płockiego rozpoczęły się prace związane z przebadaniem grobów królewskich w Katedrze. Ustalono, że w podziemiach Kaplicy Królewskiej istotnie spoczywają szczątki Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego. Przy okazji zaś zidentyfikowano prochy 16 książąt mazowieckich, pochowanych również w podziemiach Katedry². Postanowiono wówczas, że ponowny pogrzeb władców i książąt odbędzie się w roku jubileuszowym.

W wyniku szeregu dyskusji zdecydowano, że w r. 1975 oprócz centralnej uroczystości w Płocku nastąpi również koronacja słynącego łaskami obrazu Matki Bożej w Przasnyszu (przełożona później na r. 1976) oraz

¹ „Studia Płockie” 3 (1975).

² Szafranski W., Badania naukowe zawartości grobu piastowskiego w Katedrze Płockiej, „Miesięcznik Pasterski Płocki” [cyt. dalej jako: MPP] 1973 nr 3, s. 108—121; tenże, Otwarcie grobu piastowskiego w Katedrze Płockiej (Artykuł ukaże się w przygotowanej do druku „Księdze obchodów jubileuszu 900-lecia Diecezji Płockiej”).

ogłoszenie Kolegiaty Pułtuskiej bazyliką mniejszą. Biskup Ordynariusz zwrócił się w tej sprawie już wcześniej do Stolicy Apostolskiej, a jego starania zostały uwieńczone powodzeniem. W czasie pobytu w Rzymie w grudniu 1973 r. i w styczniu 1975 r. biskup Sikorski poinformował Ojca Świętego i jego najbliższych współpracowników o przygotowaniach do uroczystości, prosząc Pawła VI o błogosławieństwo dla diecezji z tej okazji. W lutym 1975 r. ukazał się artykuł Ordynariusza Płockiego w „Osservatore Romano”, informujący o przebiegu prac przygotowawczych. W sierpniu zaś tego samego roku dziennik watykański zamieścił drugi artykuł biskupa Sikorskiego o przebiegu jubileuszu³. Radio Watykańskie oprócz szeregu informacji z życia diecezji nadało przemówienie Ordynariusza Płockiego poświęcone temu wydarzeniu⁴.

Urzędowy organ diecezji, „Miesięcznik Pastorski Płocki” zamieścił szereg materiałów omawiających historię Kościoła na Mazowszu. Ogłoszono w nim również teksty listów pasterskich i zarządzeń Ordynariusza związanych z rokiem jubileuszowym⁵.

Powołane zostały specjalne komisje do spraw pochowania szczątków władców i książąt oraz organizacji centralnej uroczystości w Płocku, której datę ustalono na dzień 1 czerwca. Komisje odbyły szereg posiedzeń roboczych, podczas których ustalono szczegóły techniczne, związane z przebiegiem tego wydarzenia, oraz omówiono jego stronę liturgiczną i artystyczną. Dzięki pomocy duszpasterzy miasta biskupiego zapewniono noclegi dla gości w Seminarium i w domach prywatnych. Zwrócono się do władz miejskich z prośbą o pomoc w zapewnieniu porządku w dniu 1 czerwca (parkingi, wstrzymanie ruchu kołowego w okolicach Katedry, remont nawierzchni ulicy prowadzącej do Seminarium Duchownego).

Duchowym przygotowaniem do uczczenia dziewięciu wieków chrześcijaństwa na Mazowszu była pielgrzymka księży z całej diecezji do grobu św. Stanisława na Wawelu, zorganizowana w dniach 7—8 maja 1973 r. na zaproszenie Metropolity Krakowskiego. Wzięło w niej udział wraz z Biskupem Ordynariuszem 123 kapłanów. Pielgrzymka dostarczyła uczestnikom wielu przeżyć religijnych, stanowiąc wyraz łączności istniejącej od wieków między Płockiem i Krakowem⁶.

W ramach przygotowań do jubileuszu przebudowano — dzięki ofiarnej pomocy materialnej społeczeństwa diecezji — gmach Kurii Diecezjalnej. Dokonano wzmocnienia jego konstrukcji, założono nowe instalacje (ele-

³ „L'Osservatore Romano” z dnia 1 II oraz 4—5 VIII 1975.

⁴ MPP 1975 nr 2, s. 69—71.

⁵ Kumor B., Początki i granice Diecezji Płockiej, MPP 1971 nr 4—6, s. 138—144; Vetulani A., Średniowieczny biskupi Płock jako ośrodek kultury umysłowej, MPP 1974 nr 11, s. 417—430; Szafranski W., Początki biskupstwa płockiego w świetle wykopalisk, MPP 1975 nr 1, s. 20—41; Żebrowski T., Początki Diecezji Płockiej, MPP 1975 nr 4, s. 131—160.

Teksty listów pasterskich i zarządzeń Biskupa Ordynariusza w sprawie obchodów 900-lecia powstania diecezji podaje MPP 1975 nr 6, s. 220—231.

⁶ MPP 1974 nr 9, s. 336—352.

ktryczną, wodno-kanalizacyjną i ogrzewczą) i uzyskano nowe pomieszczenia, niezbędne dla sprawnego działania instytucji. Poświęcenie zmodernizowanego budynku odbyło się w sierpniu 1974 r.⁷

W okresie bezpośrednio poprzedzającym uroczystość 900-lecia, w maju 1975 r. kościoły i kaplice diecezji zostały udekorowane, często bardzo pomysłowo. 31 maja do 21 większych parafii przybyli zaproszeni do Płocka na dzień 1 czerwca biskupi-goście, którzy w godzinach wieczornych odprawiali Msze św. i głosili słowo Boże. Proboszczowie tych parafii wcześniej nawiązali kontakty z zaproszonymi biskupami, zapewnili im noclegi na plebaniach, a następnego dnia wraz z nimi przybyli do Katedry. W niektórych parafiach, np. Św. Trójcy w Mławie, odbyły się z tej okazji wieczornice maryjne.

W niedzielę 25 maja we wszystkich kościołach odczytano list pasterski Biskupa Płockiego, informujący o centralnej uroczystości w stolicy diecezji i zapraszający do udziału w niej delegacje parafii. Katecheci przypomnieli o tym wydarzeniu dzieciom i młodzieży.

Trudno wymienić wszystkich, którzy pomagali w przygotowaniu jubileuszu. Uczestniczyli w tych pracach w różny sposób: duszpasterze parafialni, członkowie Rady Kapłańskiej i Rady Duszpasterskiej, pracownicy Kurii Diecezjalnej i Seminarium Duchownego, alumni obu Seminarium, siostry zakonne i świeccy wierni. Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza znaczny wkład pracy Seminarium Duchownego (przygotowanie posiłków, zapewnienie noclegów, dekoracja gmachów, udział kleryków w wielu pracach porządkowych i w asystach). Wspólna radość z godnego przebiegu uroczystości 900-lecia jest więc zasługą wszystkich zainteresowanych, którzy poświęcili wiele czasu i dołożyli wysiłków, aby dobrze wykonać przyjęte obowiązki.

POGRZEB KSIAŻĄT MAZOWIECKICH

W niedzielę 11 maja w Bazylice Katedralnej w Płocku zgromadzili się przedstawiciele parafii z całej diecezji, członkowie kapituł: katedralnej i kolegiackiej, duchowieństwo oraz siostry zakonne, aby uroczyście złożyć w krypcie pod Kaplicą Królewską doczesne szczątki książąt mazowieckich, wydobyte i zidentyfikowane przez specjalną komisję naukową. Ceremonię tę poprzedziła pontyfikalna Msza św., odprawiona przez Ordynariusza diecezji. Przed wejściem do prezbiterium ustawiono katafalk okryty tkaniną ze stylizowanymi orłami piastowskimi, na którym spoczęła metalowa trumna zawierająca złożone w oddzielnych kasetach kości 16 książąt, którzy rządili Mazowszem od początku XII do końca XV wieku. Przez ponowny pochówek władców tej ziemi Kościół Płocki chciał uczcić ich wkład

⁷ MPP 1975 nr 1, s. 5—14.

w dzieło rozwoju chrześcijaństwa na Mazowszu. Obchody dziewięciu wieków istnienia organizacji kościelnej na tych terenach stały się okazją do uświadomienia sobie powiązań teraźniejszości z przeszłością. W kształtowaniu tej ostatniej ważną rolę odegrali zmarli, których szczątki pochowano z szacunkiem należnym ludziom wybitnym.

Kazanie podczas uroczystej Mszy św. wygłosił dyrektor Muzeum Diecezjalnego, ks. prałat dr L. Grabowski. Kaznodzieja powiedział m.in.: „W tej trumnie leży cała historia naszego Mazowsza: bojowników o sprawę polską i mazowiecką. Natrudzili się oni bardzo wiele, bo rzucali podwaliny i umacniali pierwociny polskiej państwowości w bardzo trudnych warunkach. Za nich się dziś serdecznie modlimy, bo wiele im zawdzięczamy — jako ich spadkobiercy.”

Następnie mówca zwrócił uwagę na niektóre momenty z przeszłości naszego narodu, podkreślając umiłowanie wolności jako dominantę wysiłków pokoleń Polaków. Oceniając z perspektywy wieków historię Polski, widzimy dziś jaśniej jej błędy polityczne oraz wady ustrojowe w minionych czasach. Ale równocześnie dochodzimy do wniosku, że nasze tragiczne doświadczenia z okresu rozbiorów dowodnie świadczą, do czego prowadzi odrzucenie moralnych zasad współzycia między narodami. Nieuświadomienie sobie tego przyczynowego powiązania oraz niecofnięcie się z pozycji zbrojeń wywołuje krwawe wojny, powoduje śmierć milionów niewinnych ludzi, rozbitcie rodzin oraz zahamowanie cywilizacyjnego rozwoju świata, co miało ostatnio miejsce w latach 1939—1945.

Omówiwszy nieco ogólniejsze problemy dotyczące roli Polski w Europie w minionych wiekach, kaznodzieja przypomniał sylwetki władców Mazowsza, podkreślając ich szczerą troskę o dobro narodowe oraz wierność nakazom religii w postępowaniu. Swoje wystąpienie zakończył słowami: „Serdeczna wdzięczność i głęboka cześć należy się od nas Bogu, który jako Opatrznościowa Mądrość wiódł nas poprzez wieki i objawił nam samego siebie w dziejach naszego narodu”.

Po zakończeniu Mszy św. trumna ze szczątkami książąt została procesjonalnie przeniesiona do Kaplicy Królewskiej. Chór odśpiewał „Bogurodnicę”, poczem wikariusz generalny diecezji, ks. infułat dr Z. Piechna odczytał akt dotyczący obrzędu, złożony wraz z trumną w podziemiach Katedry.

„W roku obchodów 900-lecia powstania Diecezji Płockiej, w obecności zasiadającego na stolicy biskupiej w Płocku Biskupa Doktora Bogdana Mariana Wincentego Sikorskiego, Biskupa Sufragana Płockiego Doktora Jana Wosińskiego, Kapituły Katedralnej Płockiej, Kapituły Kolegiaty Pułtuskiej, licznie zgromadzonego Duchowieństwa i Wiernych dokonano ponownego złożenia do grobu prochów książąt mazowieckich, którzy w ciągu wieków chowani byli w podziemiach Katedry Płockiej. Prochy te, zebrane spod prezbiterium Katedry podczas jej przebudowy za biskupa Noskowskiego w połowie XVI wieku, złożone były wówczas w jednej trumnie

i umieszczone pod wejściem do prezbiterium. W 1825 r. biskup Adam Prażmowski wydobył je stamtąd i pogrzebał w specjalnie przygotowanej krypcie pod kaplicą zwaną odtąd Królewską, w lewej wieży katedralnej. Nad kryptą umieszczono sarkofag z czarnego marmuru.

W 1972 r. po otwarciu grobowca i zbadaniu zawartości trumny przez specjalną komisję Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk ustalono zgodnie z przekazami kronikarskimi, że są to kości 18 osób, które zidentyfikowano jako szczątki władców Polski: Władysława Hermana (†1102) i Bolesława Krzywoustego (†1138) oraz książąt mazowieckich: Kazimierza, syna Bolesława Krzywoustego (†1131), Leszka, syna Bolesława Kędzierzawego (†1186), Konrada (†1247), Gaudemundy-Zofii, żony Bolesława II (†1288), Bolesława II (†1313), Wacława, jego syna (†1336), Bolesława III, jego brata (†1351), Kazimierza, syna Trojdena (†1355), Ziemowita III, jego brata (†1381), Ziemowita IV (†1426), Kazimierza II (†1442), Ziemowita V (†1442), Władysława I (†1455), Władysława II (†1462), Ziemowita VI (†1462), Janusza II (†1495).

Po odprawieniu uroczystego nabożeństwa w Katedrze przez Biskupa Sikorskiego przeniesiono czcigodne szczątki książąt piastowskich do krypty pod wieżą i tam je złożono. Działo się to w Płocku w niedzielę, dnia 11 maja Roku Pańskiego 1975, co stwierdzają własnoręcznym podpisem: Biskup Płocki, Biskup Sufragan Płocki i Kapituła Katedralna." (następują podpisy)⁸.

Historyczny akt zakończyło odśpiewanie przez chór katedralny hymnu „Gaude Mater Polonia” i „Boże, coś Polskę” przez wszystkich zebranych. Uroczystość ta była wyłączną zasługą Kościoła Płockiego, świadcząc o jego czynnym włączeniu się w dzieło podtrzymywania świadomości narodowej i zrozumieniu dla pamiątek polskiej kultury⁹.

CENTRALNA UROCZYSTOŚĆ JUBILEUSZOWA

W niedzielę 1 czerwca od wczesnych godzin rannych okolice Katedry, udekorowanej odświętnie zewnątrz i wewnątrz, wypełniały się wiernymi, którzy przybyli z całej diecezji do Płocka. Około godziny 11.00 przed domem biskupim zebrali się liczni księża, zakonnice i wierni, oczekując na przybycie Prymasa Polski. Gośćmi diecezji byli również biskupi z całej Polski, przedstawiciele uczelni katolickich oraz wyżsi przełożeni zakonni.

Procesja do bazyliki ruszyła ze śpiewem „Z dawna Polski Tyś Królową” oraz „Nie rzucim, Chryste, świątyń Twych”. Przy wejściu do świątyni proboszcz parafii katedralnej, ks. kan. S. Kutniewski, powitał Episkopat, a połączone chóry kościołów płockich odśpiewały „Ecce sacerdos magnus”. Po zajęciu miejsc w prezbiterium przez obu kardynałów, biskupów

⁸ MPP 1975 nr 7, s. 280—281.

⁹ MPP 1975 nr 7, s. 278—280.

oraz innych znaczniejszych gości, a w transepcie przez resztę duchowieństwa i zakonnice, delegacja społeczeństwa Płocka wręczyła dostojnikom kwiaty, a jeden z jej członków wygłosił przemówienie, w którym powiedział m.in.:

„Stojąc dziś przed duchowymi przywódcami, Pasterzami Kościoła, pragniemy wyrazić głęboką radość z tego, że żyjemy na ziemi, która od dziewięciuset lat, dzięki organizacji diecezjalnej, namaszczana jest życiem, modlitwą, pracą i cierpieniem ludzi ochrzczonych w imię Trójcy Przenajświętszej. W tym historycznym momencie w miejscu uświęconym obecnością i modlitwą naszych przodków ślemy w niebo dziękczynny głos za łaskę żywej wiary, za godne świadectwo wierności Bogu i Kościołowi, za obfitą daninę krwi męczeńskiej, za wielkich biskupów i kapłanów, których Bóg do nas posyłał.”

Następnie głos zabrał Ordynariusz diecezji, który powitał wszystkich zebranych na czele z Prymasem Polski, zachęcając ich do gorącej modlitwy dziękczynnej za dary, jakimi Bóg obdarzał Mazowsze w ciągu 900 lat istnienia chrześcijaństwa na tej ziemi.

Koncelebrowanej Mszy św., którą odprawili biskupi w szczególności związani z Płockiem (z Gniezna, Poznania, Warszawy i Szczecina) oraz czterej kapłani diecezjalni: ks. infułat dr Z. Piechna — wikariusz generalny, ks. prałat dr W. Lis — oficjał Sądu Biskupiego, ks. prałat dr T. Rutowski — rektor Wyższego Seminarium oraz ks. dr Z. Konarzewski — dyrektor Niższego Seminarium Duchownego, przewodniczył Metropolita Krakowski, kardynał Karol Wojtyła. Kazanie wygłosił Kardynał Prymas.

„Zastanawiając się nad uroczystościami tego rzędu co dzisiaj — powiedział mówca — zawsze mamy przed oczyma podstawową prawdę, że każda diecezja powstaje z woli Głowy Kościoła. [...] Jubileusz powstania diecezji oznacza zatem przyjście na określony teren takiego człowieka, który dźwiga na sobie dziedzictwo apostołskie. [...] Jubileusz, który dziś obchodzimy, oznacza więc powiązanie Waszej stolicy biskupiej i Waszej diecezji z wolą Chrystusa, przechowywaną starannie przez Kolegium Apostołów i przez ich następców — biskupów.”

Kardynał Stefan Wyszyński podkreślił w swym wystąpieniu ścisły związek między dziejami narodu i Kościoła w Polsce. Ta więź okazała się szczególnie owocna w okresie rozbiorów, wskutek których Polska przestała istnieć jako samodzielne państwo europejskie.

„Wszystko to przeminęło, ale pozostał Kościół i pozostał Naród. Albowiem Kościół w Polsce przez wieki pamiętał o przykazaniu Chrystusa: „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody, chrzcząc je”. Wasi pasterze i kapłani ani na moment nie zapomnieli, że obowiązkiem ich jest chrzcić, nauczać i umacniać Naród Polski w wierze. Dzięki temu Naród przetrwał. Przetrwiał też Kościół, wspierany i otaczany opieką przez Naród. Zachowało się największe dobro religijne i narodowe — wiara Narodu”.

W końcowej części przemówienia Prymas Polski nawiązał do męczeń-

skiej śmierci dwóch biskupów płockich podczas ostatniej wojny: Antoniego Juliana Nowowiejskiego i Leona Wetmańskiego. „Dziękujemy Bogu za to, że taką moc dał ludziom, a Wam, Biskupi-Męczennicy, składamy hołd wdzięczności, całując Wasze umęczone nogi. Sobie natomiast zostawiamy upomnienie. I Tobie, Najdostojniejszy Dziedzicu biskupiego tronu i Katedry Płockiej, i Wam, Święte Prezbiterium Kościoła Diecezjalnego Płockiego: „Tu vero vigila”. Ty zaś czuwaj, pracuj i prowadź dzieło Ewangelisty, zwiastuna Dobrej Nowiny. Przyjdzie czas, że i Tobie, Biskupie Płocki, i Wam, Kapłani, i Wam, Ludu Boży, nieśmiertelny Dawca chwały na Wasze głowy nałoży wieniec radości i przyjaznej miłości. Amen. Alleluja!”

Po wyznaniu wiary i modlitwie powszechnej uczniowie Niższego Seminarium złożyli na ołtarzu dary ofiarne. W wypełnionej po brzegi bazylice Lud Boży Mazowieckiej Diecezji dziękował Stwórcy za łaskę wiary i miłości udzielanej pokoleniom Mazowszan w ciągu 900 lat chrześcijaństwa na tej ziemi. Wierni czynnie włączyli się w liturgię mszalną, wiele osób przyjęło Komunię św. Dostojnie brzmiały łacińskie „Kyrie”, „Sanctus” i „Agnus Dei”, rzadko na ogół słyszane w zwykłe dni. Wypadało jednak, aby zaśpiewać je tak, jak wówczas, gdy pierwsi misjonarze przybyli na pogańskie jeszcze tereny.

Ponieważ mury bazyliki nie zdołały pomieścić wszystkich zgromadzonych, po kazaniu Księdza Prymasa biskup J. Wosiński odprawił Mszę św. przy ołtarzu ustawionym przed świątynią.

Przed końcem uroczystości przemówił Metropolita Krakowski, przypominając historyczne więzy łączące Płock z Krakowem, których wyrazem była odbyta w 1973 r. pielgrzymka duchowieństwa diecezji do grobu św. Stanisława na Wawelu. W pięć wieków po jego śmierci na Mazowszu urodził się inny Stanisław, również święty, pochodzący z rodu Kostków, który rozślawił imię Polski na całym świecie, stając się patronem młodzieży katolickiej.

Dziękczynne „Ciebie, Boga, wysławiamy” oraz wykonane przez chór „Alleluja” Haendla zakończyły blisko trzy godziny trwającą pierwszą część uroczystości jubileuszowych.

O godz. 16.00, również w Katedrze, rozpoczęła się sesja naukowa, którą zagał Prymas Polski. Zebrani wysłuchali dwóch referatów: prof. dra Z. Sułowskiego (KUL) „Początki organizacji kościelnej na Mazowszu” oraz ks. dra W. Lisa „Martyrologia duchowieństwa Diecezji Płockiej w czasie II wojny światowej”¹⁰. Następnie chór Wyższego Seminarium Duchownego odśpiewał „Bogurodnicę”, a przemówienie poprzedzające złożenie do grobu doczesnych szczątków władców Polski wygłosił arcybiskup A. Baraniak. Mówca przypomniał liczne związki między diecezjami: poznańską i płocką, których początki sięgają XI wieku, gdy wielu Wielkopolan pod-

¹⁰ Rozszerzone wersje referatów zostały zamieszczone w „Studiach Płockich” 3 (1975): prof. dra Z. Sułowskiego — s. 35—43, ks. dra W. Lisa — s. 377—399.

czas tzw. reakcji pogańskiej i najazdu czeskiego znalazło schronienie na Mazowszu.

„Rola Płocka — powiedział Metropolita Poznański — urosła do wyjątkowej rangi za czasów Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego. Płock stał się wtedy stolicą Polski, a fakt ten został potwierdzony ostatnią wolą ówczesnych monarchów, obierających Płock jako miejsce swego spoczynku po śmierci. Dziś nawiązujemy do tego okresu świetności i w jubileuszowym nastroju dziękujemy Bogu za 900 lat Diecezji Płockiej, za Hermana i Krzywoustego, za wszystko, co uczynili oni dla dobra Kościoła i Ojczyzny”.

Przy dźwiękach „Gaude Mater Polonia” trumnę zawierającą szczątki obu władców przeniesiono procesjonalnie do Kaplicy Królewskiej. Ks. infułat dr Z. Piechna, prepozyt Kapituły Katedralnej, odczytał treść dokumentu złożonego w sarkofagu.

„W roku od narodzenia Pańskiego 1975, dnia 1 czerwca, gdy na Stolicy Piotrowej zasiadał Papież Paweł VI, wobec Prymasa Polski, Arcybiskupa Metropolity Gnieźnieńskiego i Warszawskiego Stefana Kardynała Wyszyńskiego, Arcybiskupa Metropolity Poznańskiego Antoniego Baraniaka, Biskupa Płockiego Bogdana Mariana Sikorskiego, Biskupa Sufragana Płockiego Jana Wosińskiego, biskupów polskich, Kapituły Katedralnej Płockiej, Kapituły Kolegiackiej Pułtuskiej, delegatów kapituł katedralnych i uczelni katolickich Polski, gości z kraju i zagranicy, licznie zgromadzonego duchowieństwa oraz ludu Płocka i Mazowsza z okazji obchodów 900-lecia założenia Diecezji Płockiej, po nabożeństwie w Bazylice Katedralnej złożono do sarkofagu w Kaplicy Królewskiej Katedry wydobyte ze znajdującej się pod nią krypty i przebadane przez specjalną komisję Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk prochy władców mających w Płocku swoją stolicę: Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego, co stwierdzają własnoręcznymi podpisami obecni podczas tych uroczystości: przewodniczący uroczystościom Prymas Polski, Arcybiskup Metropolita Krakowski, Arcybiskup Metropolita Poznański, Biskup Płocki, Biskup Sufragan Płocki i Kapituła Katedralna”.

Przed złożeniem trumny w krypcie raz jeszcze zabrał głos kardynał Stefan Wyszyński. „Składając hołd śmiertelnym szczątkom naszych władców — powiedział Ksiądz Prymas — dajemy wyraz wdzięczności za wkład ich życia w ciągłość dziejów naszego Narodu. Jako Naród odznaczający się poczuciem wysokiej kultury utrzymujemy ciągłość historyczną z przeszłością, świadomi, że to przeszłość zrodziła teraźniejszość i jest gwarantem zdrowego rozwoju przyszłości. Naród bez dziejów jest narodem ubogim; naród, który ma dzieje i te dzieje szanuje, jest narodem, który wierzy w swoją przyszłość. Jak mały krzew rozwija się w drzewo i potężnieje w dęby, tak również i dzieje narodu muszą mieć swoje tworzywo. Tym tworzywem dla dziejów naszego Narodu ku przyszłości jest nasza przeszłość i teraźniejszość, a szacunek dla przeszłości jest znakiem dojrzałości

duchowej i kulturalnej Narodu. Dlatego doceniamy w pełni to wszystko, co należy do przeszłości naszego Narodu i z czego my wyrosliśmy.

Dlatego, Najmilsi, z wielką czcią zostały podjęte śmiertelne szczątki władców Polski, a staraniem i troską Biskupa Płockiego przygotowane do nowego złożenia w sarkofagu z należytą czcią. Wierzmy, że Bóg miłosierny, który patrzy na życie ludzkie, ocenia najlepiej serca i umysły. On jest najlepszym Przyjacielem tych, którym my składamy hołd wdzięczności w tej chwili. Polecamy też miłosierdziu Bożemu ich dusze."

Wszyscy zebrani odmówili rozpoczętą przez Kardynała Prymasa Modlitwę Pańską, Pozdrowienie Anielskie i trzykrotnie „Wieczny odpoczynek”. Śpiew „Boże, coś Polskę” towarzyszył złożeniu trumny w krypcie.

Na zakończenie uroczystości Biskup Płocki podziękował uczestnikom jubileuszu za przybycie do Płocka, a tym, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do przygotowania jego liturgicznej i artystycznej oprawy, za wielki wkład pracy. „Nasze losy — powiedział m.in. biskup Sikorski — składamy w ręce Tej, która w czasie Peregrynacji nawiedzi Rodzinę Diecezjalną, Tej, którą nazywamy Panią i Królową Mazowsza. Składając nasze życie i losy Kościoła w Jej ręce, śpiewamy wszyscy Apel Jasnogórski."

Wieczorem alumni Wyższego Seminarium Duchownego wystawili w sali teatralnej Seminarium misterium „Granica mroku”. Spektakl przygotował i reżyserował ks. kan. A. Kondracki. Głęboka treść i nowatorstwo artystyczne inscenizacji sprawiły, że uczestnicy misterium mieli okazję zetknięcia się z przykładem ciekawych poszukiwań nowych form wyrazu we współczesnym amatorskim teatrze religijnym.

Centralne uroczystości jubileuszu 900-lecia diecezji odbiły się szerokim echem także poza Płockiem. W prasie krajowej i zagranicznej ukazały się z tej okazji sprawozdania i okolicznościowe artykuły¹¹. Wydarzenie to było okazją do głębokiej refleksji nad przeszłością i teraźniejszością Kościoła na Mazowszu.

OGŁOSZENIE KOLEGIATY PUŁTUSKIEJ BAZYLIKA

Mocą przywileju papieskiego Kolegiata Pułtuska, jedna z najstarszych i najbardziej zabytkowych świątyń w diecezji, została wyniesiona do godności bazyliki mniejszej. Ojciec Święty Paweł VI przychylił się do prośby Biskupa Płockiego, wystawiając specjalny dokument, datowany 19 października 1974 r., w którym pisze m.in.: „Chętnie spełniamy prośbę Naszego Czcigodnego Brata. Chodzi bowiem o świątynię, która nie tylko jasnieje starożytnością, odznacza się wysokimi walorami artystycznymi,

¹¹ Por. „Tygodnik Powszechny” 1975 nr 25, s. 1, 4; „Przewodnik Katolicki” 1975 nr 22, s. 5—6; nr 27, s. 7; „Gość Niedzielny” 1975 nr 29, s. 4; „Za i Przeciw” 1975 nr 22, s. 8; „Słowo Powszechne” 1975 nr 130, s. 1—2; „St. Hedwigsblatt” (Bamberg, (RFN) 1975 nr 28, s. 13.

zabytkami i relikwiami świętych, posiada cenne paramenty liturgiczne, lecz przede wszystkim kwitnie w niej wielka pobożność względem Królowej Niebios, która niezawodnie przyczynia się do pomnażania chwały Bożej.”

Kolegiata Pułtuska, zbudowana w połowie XV wieku, wymieniana w licznych katalogach jako zabytek architektoniczny wysokiej klasy, stała się trzecim na terenie diecezji kościołem — obok Katedry Płockiej i bazyliki w Czerwińsku — któremu przysługuje ten zaszczytny tytuł.

Uroczystość ogłoszenia przywileju papieskiego odbyła się w Pułtusku dnia 21 września 1975 r. Zgromadziła ona liczne rzesze wiernych z Pułtuska i okolic, wielu kapłanów z całej diecezji, wśród nich członków obu kapituł i przedstawicieli centralnych instytucji diecezjalnych. O godz. 11.30 rozpoczęło się liturgiczne powitanie przybyłych z Płocka biskupów: B. Sikorskiego i J. Wosińskiego. Po procesji wokół kościoła przemówienia powitalne wygłosili przedstawiciele wiernych, oraz proboszcz parafii kolegiackiej, ks. kan. J. Mikołajewski. Następnie ks. infułat A. Rutkowski, prepozyt Kapituły Pułtuskiej, odczytał breve papieskie. Historyczność wydarzenia podkreśliło odśpiewanie przez chór hymnu „Gaude Mater Polonia”.

Koncelebrowanej wespół z przedstawicielami duchowieństwa diecezji Mszy św. przewodniczył Biskup Ordynariusz. Kazanie wygłosił biskup J. Wosiński. Wysoki poziom artystyczny kompozycji wykonanych przez chór bazyliki oraz czynny udział wiernych przyczyniły się do nadania liturgii podniosłego i głębokiego religijnego charakteru. Świadczy o tym również fakt, że młodzież parafii kolegiackiej zobowiązała się przez cały rok do liczniejszego udziału w codziennej Mszy św. i przyjmowania Komunii św. w intencji Ojca św. i Episkopatu Polski. Stanowi to wymowny dowód zrozumienia, że najpełniejszym wyrazem jedności Kościoła jest gromadzenie się wokół ołtarza i pogłębianie osobistej przyjaźni z Chrystusem.

Uczestnicy uroczystości pułtuskiej za pośrednictwem Biskupa Płockiego skierowali do papieża Pawła VI pismo wyrażające głęboką radość z powodu wielkiego wyróżnienia, jakie spotkało Kolegiatę Pułtuską. Treść listu odczytał biskup Sikorski przed końcem Mszy św. „W imieniu Ludu Bożego pragnę wyrazić Waszej Świątobliwości gorącą wdzięczność za wyniesienie kościoła kolegiackiego w Pułtusku do godności bazyliki. W ten sposób zostały podkreślone walory historyczne i artystyczne tej pięknej świątyni oraz została uczczona Diecezja Płocka, która obchodzi 900-lecie istnienia. Pozostajemy głęboko złączeni sercem i duchem z Wikariuszem Chrystusa i gorąco modlimy się w intencji Waszej Świątobliwości o opiekę Bożą i światło Ducha Świętego.”

Na list odpowiedział 19 października 1975 r. Sekretarz Stanu Pawła VI kardynał J. Villot, pisząc m.in.: „Ojciec Święty, mając nadzieję, że ta świątynia poświęcona Zwiastowaniu Najświętszej Maryi Panny rzeczywiście stanie się źródłem obfitych łask niebieskich, Tobie, Twojemu Bisku-

powi Pomocniczemu, członkom Kapituły Kolegiackiej, którzy z Tobą podpisali przesłany Ojcu Świętemu list, oraz wszystkim wiernym tam zgromadzonym i z ufnością oddającym cześć Matce Bożej chętnie udziela błogosławieństwa apostolskiego jako znaku i świadectwa szczególnej swej łaskawości". Pismo Sekretarza Stanu zostało odczytane w kościołach diecezji dnia 7 grudnia 1975 r.

Pułtusk jest jednym z najstarszych ośrodków kultu religijnego na Mazowszu. Przez wiele wieków był faktyczną stolicą diecezji, gdyż rezydowali w nim biskupi płoccy. Od XV wieku istniała tam również kapituła kolegiacka. W czasach odrodzenia i baroku Pułtusk służył jako ośrodek kultury i nauki, zwłaszcza dzięki znanemu kolegium jezuickiemu, które było terenem działalności wybitnych Polaków: P. Skargi, J. Wujka i K. Sarbiewskiego. Symbolicznym wyrazem zasług miasta dla Kościoła i Ojczyzny jest jego herb, w którym widnieją krzyż i pastorał¹².

Uroczystość nadania Kolegiacie Pułtuskiej godności bazyliki przypomniła znaczenie miasta nad Narwią dla rozwoju chrystianizacji Mazowsza, pogłębiła więź Kościoła Płockiego ze Stolicą Apostolską i całym Kościołem Powszechnym oraz zakończyła obchody jubileuszu dziewięćsetlecia powstania Diecezji Płockiej.

Ks. Janusz Sniegocki

¹² MPP 1968 nr 11—12, s. 271—274; nr 9—10, s. 208—213. Por. Żebrowski T., Zarys dziejów Diecezji Płockiej, Płock 1976.